

بررسی رابطه بین جو عاطفی خانواده با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان پایه ششم ابتدایی گنبدکاووس

آمنه آق نژاد^۱، سیدحسین قاضوی^۲

^۱ کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزدشهر (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناسی ارشد، گروه روان شناسی عمومی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان

چکیده

هدف اصلی در پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جو عاطفی خانواده با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان پایه ششم ابتدایی گنبدکاووس بود، روش تحقیق این پژوهش از نوع توصیفی همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهر گنبد بوده که به تعداد ۲۴۰۰ نفر می باشد. تعداد نمونه بر مبنای جدول کرچسی و مورگان، ۳۶۰ نفر می باشد که با روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. و ابزار تحقیق پرسشنامه جو عاطفی خانواده (هیل برن، ۱۹۶۴) و پرسشنامه (حسین چاری و دهقانی زاده، ۱۳۹۱) می باشد. نتایج مطالعه نشان داد که بین جو عاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنادار وجود دارد. همچنین نتایج مطالعه نشان داد که جو عاطفی خانواده می تواند سرزندگی تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی کند.

واژه های کلیدی: جو عاطفی خانواده، سرزندگی تحصیلی، دانش آموزان

مقدمه

مهمترین رکن هر جامعه‌ای آموزش و پرورش است و مهمترین رکن آموزش و پرورش، مقطع ابتدایی می‌باشد، زیرا بهترین زمان برای ایجاد تغییرات مطلوب و شایسته و تغییر عادت‌های نامطلوب می‌باشد. امروزه یکی از دشواری‌ها و چالش‌های تحصیلی که دانش‌آموزان با آن مواجه هستند این است که آن‌ها فاقد مهارت لازم درمقابل با چالش‌ها و مشکلات تحصیلی هستند. با توجه به اینکه اکثر دانش‌آموزان اکثریت اوقات روزانه خود را در محیط‌های تحصیلی می‌گذرانند ضروری است تا پیشایندها و عوامل تأثیرگذار بر روی ظرفیت آن‌ها در برخورد با چالش‌های تحصیلی که موجب سرزندگی می‌باشد، شناسایی شوند. همچنین سرزندگی تحصیلی یکی از عوامل شناختی و انگیزشی است که با موفقیت نظام آموزشی ارتباط دارد، در نتیجه با طراحی و آموزش صحیح سرزندگی تحصیلی تا حدودی می‌توان موفقیت نظام آموزشی را تضمین کرد. بنابراین سرزندگی تحصیلی یکی از مؤلفه‌های اساسی زندگی محسوب شده و همه‌ی دانش‌آموزان باید از آن برخوردار باشند و این سرزندگی باعث ایجاد و افزایش نیرو در دانش‌آموزان می‌شود (اکبری موید، ۱۳۹۶).

پیشایندهای سرزندگی تحصیلی درسه سطح مختلف روانی، عوامل مربوط به مدرسه و مشارکت درفرآیند تحصیلی و عوامل مربوط به خانواده و همسالان مورد توجه قرارگرفته است (الیسون^۱ و همکاران، ۲۰۱۸) به نظر می‌رسد جوعاطفی خانواده جز عواملی هست که برسرزندگی تحصیلی تأثیر می‌گذارند.

خانواده کوچکترین واحد اجتماع و نقطه آغازین بروز عواطف انسانی و کانون صمیمانه‌ترین روابط و تعاملات بین فردی است و موجب سلامت و ترقی جامعه می‌شود (ژانگ، گنگ و چام، ۲۰۱۷). خانواده نقش مهمی درتعامل دانش‌آموز با مدرسه به خود اختصاص داده است (زاندرا^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). به مجموع روابط و تعاملات عاطفی که بین اعضای یک خانواده مانند: بیان احساسات و علایق، نحوه‌ی ارتباط و طرز برخورد افراد با یکدیگر جوعاطفی خانواده گفته می‌شود (ارجمند و کاظمیان مقدم، ۱۴۰۰). این محیط مناسب عاطفی و روانی زمینه را برای رشد و مقابله مناسب در تمام موارد و مسائلی که با آن‌ها روبرو می‌شود فراهم می‌سازد. به همین خاطر خانواده می‌بایست محیطی سالم و آرام باشد تا کودک بتواند فرصت مناسبی برای چگونگی نحوه برخورد با مسائل و مشکلات اجتماعی را آموزش ببیند و از راه معقول به حل آن‌ها بپردازد (هدایتی، ۱۳۹۸). تقسیم‌بندی خانواده از نظرویرجینیا (۱۹۷۰): دردو دسته بالنده و آشفته قرار می‌گیرد که به ترتیب دارای جوعاطفی سازنده و مغلوب هستند. دردوران مدرسه انتقال موفق کودکان از طریق والدین خودآن‌ها صورت می‌گیرد و تشویق از سوی آن‌ها موجب دلبستگی کودکان به درس و مدرسه می‌شود (بروبچر^۳، ۲۰۱۶). درگیری والدین درفعالیت‌های یادگیری روزمره کودکان باعث

^۱ Allison^۲ Zhang, Gan & Cham^۳ Zander^۴ Brubacher

پرورش انگیزش مادام العمر، مقاومت و عشق به یادگیری و کمک به آنها می شود (برناردی و پالانتی، ۲۰۱۹). نفوذ و تأثیر والدین در کودکان، تنها محدود به جنبه های ارثی نمی شود، بلکه موقعیت اجتماعی خانواده، وضع اقتصادی آن، افکار و عقاید، آداب و رسوم، ایده آل ها و آرزوهای والدین و سطح تربیت آنها در طرز رفتار کودکان نفوذ فراوان دارد. خانه محلی است که کودک در آن امور مختلف را فرا می گیرد، گاهی والدین آگاهانه چیزی را می آموزند ولی گاهی در موقعیت های متعدد، کودک از طرز کار و رفتار والدین چیزهایی را یاد می گیرد که والدین متوجه نیستند. والدین علاوه بر آموزش مسائل از طریق لفظ و سخن، باید مواظب رفتار و اعمال خود نیز باشند که به طور غیر مستقیم جنبه آموزشی دارد و کودکان از آنها یاد می گیرند و تقلید می کنند. امروزه مطالعات بر این باورند عوامل بسیاری وجود دارد که پیشبینی کننده و مؤثر بر سرزندگی تحصیلی هستند. جوعاطفی خانواده مطلوب باعث شکل گیری و رشد خودپنداره در فرزندان می شود که این امر موجب بروز رفتارهای تحصیلی در آنان می شود و این نظم علی به افزایش در کیفیت رفتارهای تحصیلی مانند سرزندگی تحصیلی می شود. (درخشان یوسفی و نجاریان پور، ۱۴۰۰).

سرزندگی تحصیلی دانش آموزان باعث افزایش اشتیاق تحصیلی و حس اطمینان را در دانش آموزان بیشتر کرده و علاقه و آفری در دانش آموزان به وجود می آورد که این علاقه باعث افزایش عملکرد تحصیلی دانش آموزان می گردد. افزایش عملکرد تحصیلی نیز به نوبه خود باعث افزایش یادگیری دانش آموزان و دلبستگی بیشتر به مدرسه می شود. برنامه آموزشی سرزندگی تحصیلی می تواند راهکار اجرایی مناسبی جهت افزایش عملکرد تحصیلی، اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی را در دانش آموزان ایجاد نماید. (انگلبرگ و اسجبرگ؛ ۲۰۱۷) لذا این برنامه آموزشی می تواند به عنوان بخشی از برنامه ها و کار مشاوران مدارس و روانشناسان فعال در این زمینه برای افزایش ویژگی های تحصیلی مثبت در دانش آموزان به کار گرفته شود. با توجه به موارد فوق، هدف اصلی پژوهش این است که آیا بین جوعاطفی خانواده با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان پایه ششم گنبدکاووس رابطه ای وجود دارد؟

روش کار

روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی بوده است و از نظر هدف، کاربردی می باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان پایه ششم شهر گنبد که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ که تعداد آنها مطابق آمار اخذ شده معاونت ابتدایی شهرستان گنبد کاووس برابر ۲۴۰۰ نفر بود. روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای بود که با استفاده از جدول کریسی مورگان از تعداد ۳۳۱ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شد. (برای جلوگیری از ریزش نمونه تعداد ۳۶۰ پرسشنامه توزیع گردید). نمونه گیری به صورت تصادفی و بر اساس لیست مدارس صورت گرفت؛ بدین ترتیب که از ۳ بخش شمالی، جنوبی و مرکزی شهر، ۴ مدرسه دولتی ابتدایی به شیوه تصادفی انتخاب و از بین پایه های ششم هر مدرسه دو کلاس به صورت تصادفی

° Engelberg & Sjoberg

انتخاب و پرسشنامه در اختیار دانش آموزان قرار گرفته و از آن‌ها درخواست شد که با حوصله کافی به پرسشنامه‌های پژوهش پاسخ دهند.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه جوعاطفی

پرسشنامه جو عاطفی خانواده در سال ۱۹۶۴ توسط هیل برن ارزیابی جو عاطفی خانواده (رابطه پدر-فرزندی و رابطه مادر-فرزندی یعنی محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد، احساس امنیت) طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۱۶ سؤال و ۸ بعد می‌باشد و بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت با سؤالاتی مانند (من در روابط خود با پدرم احساس امنیت می‌کردم) به سنجش جو عاطفی خانواده می‌پردازد. روایی ابزار جمع‌آوری داده‌ها: اعتبار یا روایی با این مسأله سر و کار دارد که یک ابزار اندازه‌گیری تا چه حد چیزی را اندازه‌گیری می‌کند که ما فکر می‌کنیم (سرمد و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهش هادی بخش (۱۳۹۷) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. پایایی ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها: قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار عبارت است از درجه ثبات آن در اندازه‌گیری هر آنچه اندازه می‌گیرد یعنی اینکه ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد (سرمد و همکاران، ۱۳۹۰). ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش: ناهیدی (۱۳۹۰) برای این پرسشنامه بالای ۰/۷ برآورد شد.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی

حسین چاری و دهقانی‌زاده در سال ۱۳۹۱ پرسشنامه سرزندگی تحصیلی را با ۹ گویه با الگو از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش ۲۰۰۶ که چهار گویه داشت توسعه دادند. برای اجرای این مقیاس در فرهنگ ایرانی ابتدا یک متخصص رشته روانشناسی و یک متخصص زبان انگلیسی متن سؤال‌های مقیاس را به فارسی ترجمه کردند. بعد از ترجمه گویه‌های مقیاس مارتین و مارش، تعدادی گویه بر اساس فرم اصلی مقیاس بازنویسی شدند و در مورد گویه‌ها از اساتید روانشناسی تربیتی نظر خواهی شد. برای اجرای مقدماتی و رفع نقص‌ها این گویه‌ها بر روی گروهی از دانش‌آموزان دبیرستان شهر مهریز اجرا شد و مورد بازنویسی قرار گرفت و نهایتاً ۹ گویه به مرحله نهایی رسیدند. نتایج حاصل از بررسی حسین چاری و دهقانی‌زاده (۱۳۹۱) نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده با حذف گویه برابر ۸۰٪ و ضریب بازآزمایی برابر ۷۳٪ بود. همچنین دامنه همبستگی گویه‌ها با نمره کل بین ۵۱٪ تا ۶۸٪ می‌باشد. این نتایج بیانگر این است که گویه‌ها از همسانی درونی و ثبات رضایت بخشی برخوردارند. به منظور بررسی ساختار عاملی (روایی سازه) پرسشنامه از تحلیل مؤلفه اصلی با چرخش متعامدواریماکس در سطح گویه استفاده شد. نتایج به طور کلی نشان داد که حذف یک سؤال ۸ افزایشی در ضریب پایایی آزمون که ۷۵٪ بود ایجاد می‌کند.

روش اجرا

پس از انجام مکاتبات و هماهنگی های لازم با حراست آموزش و پرورش شهر گنبد در خصوص اهمیت و اهداف تحقیق و نحوه ی اجرای آن، صحبت شد. پس از جلب همکاری این افراد پرسشنامه در اختیار دانش آموزان پایه ششم گنبد و توضیحات و اطلاعات لازم در زمینه تکمیل پرسشنامه ها داده شد، پس از تکمیل پرسشنامه ها جهت تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار spss استفاده گردید.

یافته ها

نمونه پژوهش شامل ۳۶۰ نفر از دانش آموزان ابتدایی پایه ششم با میانگین سنی ۱۱/۳ سال بود. برای تحلیل داده ها از همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه شد. یکی از این پیش فرض ها طبیعی بودن یا به هنجار بودن توزیع متغیرها است. برای آزمون فرض طبیعی بودن متغیرهای اصلی پژوهش (جو عاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی) از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: آزمون طبیعی بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	آماره Z	سطح معناداری
محبت	۱/۱۵	۰/۱۴
نوازش	۱/۱۲	۰/۱۷
تأیید کردن	۱/۲۹	۰/۰۷
تجربه های مشترک	۱/۲۷	۰/۰۸
هدیه دادن	۱/۱۴	۰/۱۵
تشویق کردن	۱/۱۹	۰/۱۰
اعتماد	۱/۱۳	۰/۱۶
احساس امنیت	۱/۰۴	۰/۲۳
جو عاطفی خانواده	۱/۰۲	۰/۲۷
سرزندگی تحصیلی	۱/۰۸	۰/۲۰

نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در جدول ۱ نشان می دهد توزیع نمرات همه متغیرها نرمال است ($p > 0.05$). بنابراین می توان نتیجه گرفت توزیع متغیرهای مورد بررسی طبیعی است. بررسی میانگین، انحراف استاندارد متغیرها است که مورد بررسی قرار گرفته و نتایج آن در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲: میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه
محبت	۸/۸۹	۱/۵۸	۲	۱۰

۱۰	۲	۱/۹۴	۸/۲۲	نوازش
۱۰	۲	۱/۹۱	۷/۸۳	تأیید کردن
۱۰	۲	۲/۱۰	۷/۵۳	تجربه های مشترک
۱۰	۲	۲/۰۳	۸/۲۷	هدیه دادن
۱۰	۲	۱/۵۹	۸/۷۶	تشویق کردن
۱۰	۲	۱/۵۴	۸/۵۴	اعتماد
۱۰	۲	۱/۴۳	۸/۸۲	احساس امنیت
۸۰	۱۶	۹/۸۶	۶۶/۸۵	جو عاطفی خانواده
۴۵	۹	۷/۷۸	۳۴/۹۵	سرزندگی تحصیلی

نتایج جدول فوق میانگین و انحراف استاندارد جوعاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی رانسان می دهد، در مؤلفه ی محبت میانگین ۸/۸۹ با انحراف استاندارد ۱/۵۸، مؤلفه ی نوازش میانگین ۸/۲۲ و انحراف استاندارد ۱/۹۴، مؤلفه ی تأیید کردن میانگین ۷/۸۳ و انحراف استاندارد ۱/۹۱، در مؤلفه ی تجربه های مشترک میانگین ۷/۵۳ و انحراف استاندارد ۲/۱۰، در مؤلفه ی هدیه دادن میانگین ۸/۲۷ و انحراف استاندارد ۲/۰۳، در مؤلفه ی تشویق کردن ۸/۷۶ و انحراف استاندارد ۱/۵۹، در مؤلفه ی اعتماد میانگین ۸/۵۴ و انحراف استاندارد ۱/۵۴، مؤلفه ی احساس امنیت میانگین ۸/۸۲ و انحراف استاندارد ۱/۴۳، مؤلفه ی کلی جو عاطفی خانواده میانگین ۶۶/۸۵ و انحراف استاندارد ۹/۸۶ و مؤلفه ی سرزندگی تحصیلی میانگین ۳۴/۹۵ و انحراف استاندارد ۷/۷۸ بوده است.

فرضیه اول: بین جوعاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی رابطه معناداری برقرار است.

به منظور پاسخگویی به این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در ذیل نشان داده شده است:

جدول ۳: همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۱										۱	سرزندگی تحصیلی	۱
۲									۱	۰/۳۹**	محبت	۲
۳								۱	۰/۲۶**	۰/۲۳**	نوازش	۳
۴							۱	۰/۴۵**	۰/۴۱**	۰/۳۰**	تأیید کردن	۴
۵						۱	۰/۴۵**	۰/۵۱**	۰/۳۹**	۰/۳۰**	تجربه های مشترک	۵
۶					۱	۰/۶۳**	۰/۶۲**	۰/۴۴**	۰/۳۲**	۰/۲۷**	هدیه دادن	۶
۷				۱	۰/۶۶**	۰/۴۷**	۰/۳۸**	۰/۵۹**	۰/۲۹**	۰/۳۰**	تشویق کردن	۷

۸	اعتماد	۰/۲۴**	۰/۲۵**	۰/۳۶**	۰/۳۰**	۰/۵۰**	۰/۵۴**	۰/۵۷**	۱	
۹	احساس امنیت	۰/۲۶**	۰/۲۴**	۰/۲۷**	۰/۴۱**	۰/۶۵**	۰/۳۳**	۰/۴۶**	۰/۷۲**	۱
۱۰	جو عاطفی خانواده	۰/۳۹**	۰/۴۱**	۰/۵۳**	۰/۳۰**	۰/۴۲**	۰/۶۷**	۰/۶۵**	۰/۵۹**	۰/۷۶**

$$p \leq 0.001$$

نتایج نشان می دهد که بین ابعاد جو عاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی در سطح $p > 0.001$ رابطه مثبت و معنی دار دارد. جهت بررسی پیشبینی کنندگی سرزندگی تحصیلی بر جو عاطفی خانواده از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ذیل نشان داده شده است:

جدول ۵: خلاصه مدل ابعاد جو عاطفی خانواده بر سرزندگی تحصیلی

ضریب همبستگی	مجذور همبستگی	مجذور اصلاح شده	انحراف استاندارد	دربین- واتسون
۰/۵۹	۰/۳۹	۰/۲۸	۶/۵۸۱۰۱	۱/۹۸

جدول ۵ نشان می دهد که ضریب تعیین 0.28 است، یعنی 28 درصد سرزندگی تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده تحصیلی قابل پیش بینی است. همچنین ضریب دربین- واتسون که کمتر از 3 است نشان می دهد که خطاها از یکدیگر مستقل هستند.

جدول ۶: جدول برازش داده ها با رگرسیون

مدل	مجموع مجذور	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۵۷۶۷/۴۵۴	۸	۲۸۸۳/۷۲۷		
باقیمانده	۱۴۲۰۵/۵۶۷	۳۵۲	۴۳/۳۱۰	۶۶/۵۸	۰/۰۰۰۱
کل	۱۹۹۷۳/۰۲۱	۳۶۰			

جدول ۶ نشان می دهد که F در سطح کمتر از 0.001 معنادار است. لذا داده ها با مدل برازش دارد.

جدول ۷: پیش بینی استفاده سرزندگی تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده

مدل	شیب خط	خطای استاندارد	بتا	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۰/۰۱۱	۳/۰۷۰		۰/۰۰۴	۰/۹۹
محبت	۰/۱۶۹	۰/۰۴۱	۰/۲۱۴	۴/۱۳۴	۰/۰۰۲
نوازش	۰/۴۷۸	۰/۰۶۱	۰/۴۰۹	۷/۸۹۹	۰/۰۰۲
تأیید کردن	۰/۲۶۳	۰/۳۳۴	۰/۵۴۱	۱/۵۴۱	۰/۰۰۱
تجربه های مشترک	۰/۱۱۹	۰/۴۶۹	۰/۱۴۹	۲/۲۰۴	۰/۰۰۳
هدیه دادن	۰/۳۶۴	۰/۲۴۸	۰/۲۷۱	۰/۹۰۶	۰/۰۰۲

تشویق کردن	۰/۰۴۱	۰/۳۰۷	۰/۴۱۹	۰/۸۴۵	۰/۰۰۲
اعتماد	۰/۲۷۱	۰/۳۷۶	۰/۵۹۴	۱/۹۵۴	۰/۰۰۷
احساس امنیت	۰/۶۵۴	۰/۳۹۴	۰/۴۸۰	۲/۹۴۳	۰/۰۰۱

جدول ۷ نشان می دهد که مدل ابعاد جو عاطفی خانواده بر سرزندگی معنی دار بود. ($p < ۰/۰۰۱$)، $f = ۶۶/۵۸$ ، این مدل ۲۸٪ از درصد از تغییرات واریانس سرزندگی تحصیلی را توجیه می کند. ضرایب بتا نشان می دهد که بیشترین اثر مربوط به بعد نوازش با ضرایب بتای ۰/۵۹۴ است. بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر اثر جو عاطفی خانواده بر سرزندگی تحصیلی تأیید می گردد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جو عاطفی خانواده با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان پایه ششم ابتدایی گنبدکاووس بود. در مورد ارتباط متغیرها بر اساس نظر لی و کیو^۱ (۲۰۱۸) می توان گفت که سرزندگی تحصیلی یکی از مفاهیم و سازه های بهنجار مورد توجه و مطالعه روانشناختی مثبت نگر است که با بهبود پیشرفت تحصیلی رابطه دارد؛ زیرا سرزندگی تحصیلی یکی از عوامل تأثیرگذار در تعلیم و تربیت شناخته شده است که دانش آموزان از آن به عنوان راهبرد مقابله با مسائل و چالش های تحصیلی استفاده می کنند. نتایج نشان داد که اثر جو عاطفی خانواده بر سرزندگی تحصیلی معنی دار است. از مهمترین مؤلفه های اثرگذار بر فرزندان، جو عاطفی خانواده است. برای اینکه وظایف اصلی خانواده یعنی حمایت از فردیابی و در عین حال حس تعلق بین اعضای خانواده و همچنین بیرون از خانواده ایجاد شود، خانواده باید دارای ساخت کارآمد و خودکفایی باشد (مدوکس و وینستد^۲، ۲۰۱۸). این امنیت عاطفی، احساس ارزشمندی و مورد علاقه بودن نقش مهمی در موفقیت و پیشرفت تحصیلی فرد ایفا می کند (کاکاجویباری، شقاقی و برادران، ۱۴۰۰).

جو عاطفی خانواده در پیش بینی سرزندگی تحصیلی دارای نقشی مثبت و معنادار است. از نظر هیل برن (۱۹۶۴) جو عاطفی خانواده میزان مهرورزی موجود در تعاملات والدین و فرزندان است که شامل مؤلفه هایی همچون محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت در آن ها می شود. فرزندان خانواده هایی که از جو عاطفی مطلوبی برخوردارند محبت بیشتری را از جانب والدین خود دریافت می کنند و از طرف آن ها نوازش می شوند. این دسته از والدین به فرزندان خویش اعتماد کرده و جوی سرشار از احساس امنیت برای آن ها به وجود می آورند. والدینی که برای فرزندان خود جو عاطفی گرم و پذیرنده ای در خانه مهیا می کنند، با مشکلات اجتماعی کمتر مواجه می شوند و قدرت تصمیم گیری بهتری دارند (تیان^۳ و دیگران، ۲۰۱۹). این جو باعث می شود که فرزند در انجام مسئولیت ها و وظایف خویش مورد حمایت و

^۱ Li & Qiu

^۲ Maddux & Winstead

^۳ Tian

تشویق بیشتری قرار گیرد. این رویه باعث می شود فرزند خود را فردی شایسته و دارای توانایی و قابلیت بداند که منجر به سرزندگی تحصیلی مطلوب می شود (خجسته مهر، کرایه و کوچکی، ۱۳۹۹). درواقع همین جو عاطفی، فرزندان مهارت های بسیاری در حیطه های مختلف زندگی می آموزند. در نتیجه می توان بیان داشت که جو عاطفی خانواده می تواند باعث افزایش سرزندگی تحصیلی دانش آموز شود و از این رو می توان پذیرفت که جو عاطفی خانواده تأثیری مثبت و معنادار سرزندگی تحصیلی داشته باشد. (فولادی و کجباف، ۱۳۹۷). در شرح بیشتر این یافته باید ذکر کرد که خانواده از طریق ایجاد روابط مثبت، دادن مسئولیت و پشتوانه عاطفی بودن، برآورده کردن نیازهای فرزند و غیره باعث می گردد فرزند احساس مثبت و ارزشمند بودن کند و همچنین احساس کند که پشتوانه امن و حامی مطمئن در زندگی دارد (خواجه پور و قزوینی، ۲۰۱۶). این امر به مرور باعث ایجاد خودپنداره مثبت می گردد و هرچه فرد تصویری مطلوب تر از خود داشته باشد میزان احساسات و عواطف مثبت بیشتری را تجربه می نماید و در نتیجه سرزندگی بیشتری خواهد داشت (سلطانی، بناوندی و عسکری زاده، ۱۳۹۹).

از جمله محدودیت های پژوهش می توان به ابزار خودگزارشی اشاره کرد و از آنجایی که ممکن است دانش آموزان سوگیری هایی در پاسخگویی به آن داشته باشند باید در تعمیم نتایج جوانب احتیاط رعایت شود. گروه نمونه مورد مطالعه حاضر تنها از دانش آموزان پایه ششم دوره ابتدایی شهر گنبد انتخاب شد. از این رو تعمیم نتایج و به کارگیری ابزار برای مناطق و شهرهای دیگر با توجه به گستردگی فرهنگی و نژادی با احتیاط انجام پذیرد. همچنین پیشنهاد می گردد، مدیران مدارس با استفاده از جهت دهی مناسب ظرفیت، شایستگی و لیاقت خودپنداره دانش آموزان از طریق ایجاد جو عاطفی مناسب به موفقیت و سرزندگی تحصیلی بیشتری دست یابند.

منابع

۱. ارجمند، نورا، کاظمیان مقدم، کبری. (۱۴۰۰). بررسی رابطه میان جو عاطفی خانواده و ادراک از محیط مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اهواز. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۱۶، ۱۴۳ (۴). ۱۱۱-۱۶.
۲. خجسته مهر، عباس پور، ذبیح اله، کرایه، امین، کوچکی. (۱۳۹۹). تأثیر برنامه موفقیت تحصیلی بر عملکرد و خود پنداره تحصیلی، نگرش نسبت به مدرسه، یادگیری شیوه موفقیت در مدرسه و سازگاری اجتماعی دانش آموزان. *روان شناسی مدرسه*، ۱ (۱)، ۴۵-۲۷.
۳. درخشان، معراج، یوسفی، سلمان، نجارپوریان. (۱۴۰۰). رابطه جو عاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی با توجه به نقش واسطه گری خودپنداره تحصیلی: مدل سازی معادله ساختاری. *فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی*. ۵۲ (۶۶)، ۶۸-۱۶.
۴. فولادی، اسما، کجباف، قمرانی. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش سرزندگی تحصیلی بر موفقیت تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان دختر. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)*، ۱۱ (۴۲)، ۵۳-۳۷.

۵. کاکوجوبیاری، ع. ، شقاقی، ف. ، و برادران، م. (۱۴۰۱). تحول شناخت اجتماعی بر اساس نظریل ذهن در کودکان مجله شناخت اجتماعی، ۱(۲)، ۳۲-۳۹
۶. هادی بخش، هادی(۱۳۹۷) نقش عوامل خانوادگی در نوع و میزان استفاده از اینترنت. مجله علوم رفتاری، ۴ (۴): ۳۳۳-۳۲۷
۷. هدایتی، مایسا. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده و امیدواری با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهرستان گنبد. پایان نامه کارشناسی ارشد. گروه روانشناسی عمومی. دانشکده روانشناسی و علوم انسانی. مؤسسه آموزش عالی شرق گلستان
۸. Allison. M. waters Melaninie j. zimmer. Gembeck lura. j. farrel,(2018), the relation ships of child and parent factors with children's Anxiety symptoms: parental Anxiety Rearing a Meditor, Journ of anxiety Disorder, vol ۲۵, ۳. ۲۰۱۲ ۴۵۰-۴۵۵.
۹. Bernardi, S. , & Pallanti, S. (2019). Internet addiction: A descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. Comprehensive Psychiatry, ۵۰(۶): ۵۱۰-۵۱۶.
۱۰. Brubacher. L. ,(2016), Integrating emotion. focused therapy with the satir model, Journal of dissertation pacificuniversity
۱۱. Engelberg, E. , Sjoberg, L. (۲۰۱۷). Internet use, social skills and adjustment. CyberPsychology & Behavior , 7(1): 41-47
۱۲. Khajehpour, M. , & Ghazvini, S. D. (2011). The role of parental involvement affect in children's academic performance. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 15, 1204-۱۲۰۸.
۱۳. Li, Z. , & Qiu, Z. (2018). How does family background affect children's educational achievement? Evidence from Contemporary China. The Journal of Chinese Sociology, 5(1), 1-21
۱۴. Maddux, J. , & Winstead, J. S. (2018). "Evidence-based treatments in child and adolescent psychiatry: An inventory". Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 42, 1388-1400.
۱۵. Tian, L. , Liu, B. , Huang, S. , & Huebner, E. S. (201۹). Perceived social support and school well-being among Chinese early and middle adolescents: The mediational role of self-esteem. Social indicators research, 113(3), 991-1008.
۱۶. Zander, L. , Brouwer, J. , Jansen, E. , Crayen, C. , Hannover, B. (2018). Academic self-efficacy, growth mindsets, and university students' integration in academic and social support networks. Learning and Individual Differences, 63, 97-108.
۱۷. Zhang, Y. , Gan, Y. , Cham, H. (2017). Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis. Personality and Individual Differences, 43 (4): 1529-40.